

Halás Matúš, Game Theoretic Modelling of the International Relations System

162 stran + přílohy

doktorská disertační práce

LS 2011

posudek oponentky

Kandidát předkládá práci, která představuje v oboru mezinárodních vztahů dosud ojedinělý pokus o komplexní zhodnocení situace aktérů v systému mezinárodních vztahů za pomoci multiagentní simulace v herně teoretickém rámci. Autor si klade za cíl obhájit zvolenou metodu jako vhodný analytický nástroj pro studium komplexních systémů, přičemž zároveň usiluje o překlenutí předělu, jež dělí kvantitativní a kvalitativní metodologie a o zahrnutí konstruktivistické perspektivy do racionalisticko-individualistického přístupu k analýze (9). Autor vysvětluje ojedinělou situaci systému mezinárodních vztahů – ve srovnání se systémy v přírodním světě – krátkou dobou existence a malým počtem aktérů, kteří v něm působí, které vedou k nedostatku empirických dat o chování aktérů a stavech systému. Zvolená metoda pak podle autora řeší tento problém nedostatku dat o chování aktérů v rámci systému a důsledcích pro chování systému, neboť umožňuje generovat tato data.

Práce je členěna do čtyř základních částí; úvod prezentuje téma, problémy analýzy a stručné zdůvodnění zvoleného přístupu; první kapitola rekapituluje literaturu k aplikacím modelu věžňova dilematu; druhá kapitola prezentuje model mezinárodních vztahů, který slouží pro následné testování úspěšnosti vybraných strategií chování aktérů. Třetí kapitola představuje metodu – multiagentní simulaci postavenou na rekonstrukci simulací dříve testovaných strategií chování aktérů v mezinárodních vztazích s cílem umožnit jejich následné srovnání z hlediska jejich relativní úspěšnosti. Čtvrtá kapitola prezentuje výsledky simulací.

Práce jednoznačně představuje významný přínos v oblasti aplikace zvolené metody, která je v českém prostředí v oboru dosud fakticky výjimečná. Ocenit lze zejména šíři modelů, které jsou zahrnuty do analýzy, rozsah replikovaných simulací, které slouží k ověření původních výsledků (Axelrod) a doplnění dalších vybraných strategií, které jsou následně podrobeny testu za pomoci zvolené metody. Práci v tomto směru hodnotím jako velmi kvalitní, splňující kritéria disertační práce. Oblast aplikací teorií her nicméně zasahuje do mé expertízy pouze okrajově, tudíž nemohu podrobněji posoudit operacionalizaci výzkumného projektu.

Následující polemické poznámky směřují k širšímu kontextu výzkumného úkolu, způsobu jeho prezentace a způsobu prezentace výsledků práce, včetně jejich významu pro formování budoucí výzkumné agendy oboru v této oblasti. Jsou dle mého názoru podstatné, pokud by autor uvažoval o publikaci práce jako monografie.

Úvod, kterým autor prezentuje základní přístup k řešení výzkumného úkolu, se jeví jako poněkud defenzivní, zvláště ve vztahu k předmětu analýzy a zvolené metodě. Teoretické ukotvení práce tak zůstává nejasné, spíše implicitní, respektive autor předjímá, že tuto otázku postačí řešit až průběžně po částech s prezentací modelu a zdůvodnění metody. Návazně proto jako slabinu práce vnímám způsob prezentace výzkumného rámce, jeho zdůvodnění, vymezení očekávaného přínosu výzkumného projektu a jeho relevance jak z hlediska poznání o možných trajektoriích vývoje mezinárodního systému ve vazbě na volené strategie jednotlivých skupin aktérů, tak z hlediska přínosu aplikace zvolené metody.

Zvláště pak z toho důvodu, že právě v této oblasti si autor klade za cíl vymezit svůj přínos. Autor na několika místech hovoří o významu metody pro výzkum mezinárodních vztahů, nikde v práci však nevěnuje dost pozornosti a prostoru na to, aby tento svůj nárok systematicky zdůvodnil jak z teoretického hlediska, tak z hlediska implikací pro empirický výzkum.

Úzké vymezení výzkumného pole má v další části – přehledu literatury (viz s. 16) – za důsledek, že je uváděna literatura k aplikacím / variantám hry věžňovo dilema, není však zmiňována literatura, která by reflektovala diskusi o alternativních řešeních problému získávání dat, resp. literatura zabývající se různými výpočetními metodami v rámci zvolené metody multiagentní simulace. Autor toto neřeší ani v části věnované metodě, kde výběr metody zdůvodňuje argumenty převzatými z Gilbert – Troitzsch (2005)(83) a obecně snahou o obhájení zvolené epistemologické pozice, nedostatky metody sice zmiňuje (88), jejich charakter a případné negativní dopady na výsledky aplikací z hlediska zvoleného cíle ale dále nediskutuje (např. zasazení multiagentní simulace do širšího rámce nástrojů behaviorálního modelování, ap.).

V tomto smyslu tedy kapitola představující přehled literatury neplní fakticky funkci představení a diskuse literatury ke všem aspektům předkládaného výzkumného projektu, ale pouze představení výsledků dosavadního výzkumu k vlastnímu projektu, což s ohledem na poznámku k úvodu práce vnímám jako do jisté míry problematické.

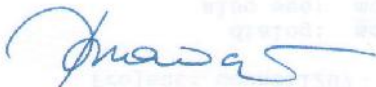
Kapitola o metodách a operacionalizaci výzkumného projektu detailně popisuje konkrétní metodu a postup. V tomto smyslu zachází autor na několika místech k detailům či vysvětlením, které sice vysvětlují jeho důvody, nejsou nicméně zcela relevantní jako argumentace v daném kontextu (např. 101). Obecně pak, detaily, resp. technické problémy při postupu aplikace metody spíše patří do appendixu, aby nezatěžovaly linii výkladu postupu. K tomuto aspektu práce pak kladu otázku, zda se autor pokusil kontaktovat autora klíčových studií, na něž ve své disertaci navazuje, což by jistě pomohlo vyjasnit řadu problémů, s nimiž se musel jako autor disertace potýkat.

Jakkoli souhlasím s autorem v jeho tvrzení, že teorie her a simulační metody jsou dosud nedostatečně využívaným nástrojem, který má pro obor velký potenciál, v závěrech práce postrádám jasné vymezení přínosu předkládané disertační práce jak z hlediska srovnání výsledků simulací jednotlivých strategií, tak i z hlediska kritického zhodnocení výsledků zvolené metody.

K prezentaci modelů a výsledků jejich testování, zvláště pak u vysoce abstraktní metody, u níž čtenář nemá možnost v průběhu četby bezprostředně sledovat a kontrolovat postup analýzy, patří i grafické výstupy, resp. schémata použitých modelů. Po této stránce je text bohužel relativně chudý – prezentuje téměř výhradně grafické výstupy statistických vyhodnocení strategií, jen v několika málo případech uvádí maticové konstelace vybraných aspektů strategií.

K formální stránce předloženého rukopisu – je možné zalitovat, že si autor nenechal přehlédnout český abstrakt od některého z českých kolegů, mohl tak zamezit tomu, že v textu zůstal větší počet stylistických neobratností, resp. pravopisných chyb. Seznam grafů zařazený za textem práce nemá uvedeny strany, na kterých se daný graf či schéma nachází. K textu práce bohužel též není přiloženo DVD s daty a zdrojovým kódem, na které autor odkazuje (12), které by byly nutné pro detailní posouzení postupu (zde doufám, že druhý z oponentů měl toto k dispozici).

Předloženou práci jednoznačně doporučuji k obhajobě. Kandidát by se v průběhu obhajoby měl vyjádřit k nastíněným otázkám, tj. zejména zpřesnit zasazení disertační práce do širší výzkumné agendy studia chování aktérů v mezinárodním systému z hlediska volby základních strategií a na přidané hodnoty obhajovaného textu.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Běla Plechanovová', is written over a faint, illegible stamp or watermark.

doc. PhDr. Běla Plechanovová, CSc.

18.5.2011